

Судоустрій; прокуратура та адвокатура

УДК 347.965

Антонюк Святослав Аркадійович

викладач кафедри судоустрою, прокуратури та адвокатури

Львівський університет бізнесу та права

Антонюк Святослав Аркадьевич

преподаватель кафедры судоустройства, прокуратуры и адвокатуры

Львовский университет бизнеса и права

Antoniuk Sviatoslav

Lecturer of the Department of Judiciary, Prosecution and Advocacy

Lviv University of Business and Law

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ
УКРАЇНИ**

**ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВОВЫХ ГАРАНТИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АДВОКАТА В ГРАЖДАНСКОМ
СУДОПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ**

**SECUREMENT LEGAL GUARANTEES OF PROFESSIONAL
ACTIVITY OF A LAWYER IN CIVIL LEGAL PROCEEDINGS OF
UKRAINE**

***Анотація.** У статті досліджено актуальні питання забезпечення правових гарантій професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України. Аналіз здійснено на основі системно-структурного методу і інструментального підходу до права, застосування якого зумовлює відправні засади професійної діяльності адвоката. Правозахисний характер професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві визначається правовою природою*

та специфікою адвокатської діяльності, яка полягає у тому, що її можуть здійснювати лише особи, які отримали статус адвоката в порядку, встановленому чинним законодавством України. Проведено правовий аналіз норм нової редакції Цивільного процесуального кодексу України щодо процесуального представництва та судового представництва, а також здійснено порівняння положень щодо процесуального представництва, яке здійснюється виключно адвокатами, в різних видах судочинства, зокрема з господарським та адміністративним. Розкрито специфіку взаємовідносин у цивільній справі між особою, яку представляють у суді, адвокатом-представником та судом в Україні. Розглянуто особливості організації та діяльності адвокатури, які гарантують адвокатам (як представникам громадянського суспільства) можливість здійснювати правозахисну функцію – надавати професійну правничу (правову) допомогу. Звернуто увагу на забезпечення правових гарантій професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України. Нормативне закріплення теоретичної моделі правового інституту адвоката-представника у цивільному судочинстві України ускладнює на практиці здійснення правозахисних функцій у контексті особливостей діяльності адвоката-представника зі збирання та подання доказів до суду. Представлено пропозиції, які спрямовані на забезпечення реалізації конституційних положень про право на кваліфіковану правничу (правову) допомогу у цивільному судочинстві, а також визначено основні напрями розвитку правозахисної функції адвоката-представництва в цивільному процесі та правових гарантій професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України.

Ключові слова: адвокат, правові гарантії, професійна діяльність адвоката, адвокатська діяльність, представництво у суді, цивільне судочинство, цивільний процес.

Аннотация. В статье исследованы актуальные вопросы обеспечения правовых гарантий профессиональной деятельности адвоката-представителя в гражданском судопроизводстве Украины. Анализ осуществлен на основе системно-структурного метода и инструментального подхода к праву, применение которого приводит отправные принципы профессиональной деятельности адвоката. Правозащитный характер профессиональной деятельности адвоката-представителя в гражданском судопроизводстве определяется правовой природой и спецификой адвокатской деятельности, которая заключается в том, что ее могут осуществлять только лица, получившие статус адвоката в порядке, установленном действующим законодательством Украины. Проведен правовой анализ норм новой редакции Гражданского процессуального кодекса Украины относительно процессуального представительства и судебного представительства, а также проведено сравнение положений относительно процессуального представительства, которое осуществляется адвокатами, в различных видах судопроизводства, в частности с хозяйственным и административным. Раскрыта специфика взаимоотношений по гражданскому делу между представляемым лицом в суде, адвокатом-представителем и судом в Украине. Рассмотрены особенности организации и деятельности адвокатуры, которые гарантируют адвокатам (как представителям гражданского общества) осуществлять правозащитную функцию – оказывать профессиональную юридическую (правовую) помощь. Обращено внимание на обеспечение правовых гарантий профессиональной деятельности адвоката-представителя в гражданском судопроизводстве Украины. Нормативное закрепление теоретической модели правового института адвоката-представителя в гражданском судопроизводстве Украины усложняет на практике осуществления правозащитных функций в контексте особенностей деятельности адвоката-представителя по

сбору и представлению доказательств в суд. Представлены предложения, направленные на обеспечение реализации конституционных положений о праве на квалифицированную юридическую (правовую) помощь в гражданском судопроизводстве, а также определены основные направления развития правозащитной функции адвоката-представительства в гражданском процессе и правовых гарантий профессиональной деятельности адвоката-представителя в гражданском судопроизводстве Украины.

Ключевые слова: *адвокат, правовые гарантии, профессиональная деятельность адвоката, адвокатская деятельность, представительство в суде, гражданское судопроизводство, гражданский процесс.*

Summary. *The article investigates the actual issues of securement legal guarantees of professional activity of a lawyer-representative in civil legal proceedings of Ukraine. The analysis is carried out on the basis of the system-structural method and the instrumental approach to the law, the application of which results in the starting basis for the professional activity of the lawyer. The law-enforcement character of the professional activity of a lawyer-representative in civil proceedings is determined by the legal nature and specificity of the advocacy, which is that it can only be carried out by persons who have received the status of a lawyer in accordance with the procedure established by the current legislation of Ukraine. A legal analysis of the norms of the new version of the Civil Procedural Code of Ukraine regarding procedural representation and judicial representation has been carried out, as well as comparison of the provisions on procedural representation, which is carried out exclusively by lawyers, in different types of legal proceedings, in particular with economic and administrative ones. The specifics of the civil case relationship between a person represented in court, a lawyer-representative and a court in Ukraine are disclosed. The peculiarities of the organization and*

activity of the advocacy are considered, which guarantee lawyers (as representatives of civil society) the opportunity to exercise a human rights function – to provide professional legal assistance. The attention is paid to ensuring legal guarantees of professional activity of a lawyer-representative in civil legal proceedings of Ukraine. Regulatory consolidation of the theoretical model of the law institute of a lawyer-representative in civil legal proceedings in Ukraine complicates the implementation of human rights functions in the context of the peculiarities of the activity of the lawyer-representative in collecting and submitting evidence to a court. The proposals aimed at ensuring the implementation of the constitutional provisions on the right to qualified legal assistance in civil legal proceedings are presented, as well as defines the main directions of development of the human rights function of the lawyer-representation in the civil process and legal guarantees of professional activity of the lawyer-representative in the civil legal process of Ukraine.

Key words: lawyer, legal guarantees, professional activity of a lawyer, advocacy, representation in court, civil legal process, civil process.

Постановка проблеми. Адвокатська діяльність (як різновид юридичної (правової) практичної діяльності) – це сукупність юридично обумовлених і формально визначених дій, здійснюваних адвокатом як особливим суб'єктом права, в установленому законодавством і корпоративними актами порядку, з метою захисту прав, свобод і законних інтересів осіб (або суб'єктів правовідносин), які звернулися за відповідною кваліфікованою (належною) правничою (правовою) допомогою. Актуальність і важливість дослідження цього аспекту проявляється у тому, що чинне законодавство України та практична діяльність за проблемою, виходячи із цілей і завдань та специфіки адвокатської діяльності в Україні, потребують подальшого наукового осмислення, а також вимагають нових підходів до вирішення виникаючих в цій галузі питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій [1 – 13] свідчить про те, що проблеми правових гарантій професійної діяльності адвоката у цивільному судочинстві України досліджували вчені-юристи та практики, зокрема О. Гумега [6], В. Заборовський [13], Т. Курило [2], Ю. Лисенко [8], Р. Ляшенко [7], Г. Резнікова [12], Р. Ханік-Посполітак [4], В. Цюра [9], М. Шпак [5] інші. Водночас слід зазначити, що у межах загальної теми, пов'язаної з правовою природою та гарантіями професійної адвокатської діяльності, проблеми змісту професійної діяльності адвоката як процесуального представника у цивільному судочинстві України висвітлювалися фрагментарно, а також є об'єктом гострих дискусій (дискусійних питань) у цій сфері, що потребують додаткового вивчення і дослідження.

Метою статті є дослідження питання про забезпечення правових гарантій професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України.

Виклад основного матеріалу. Адвокатська діяльність – це регульована законом і нормами професійної етики діяльність особи, наділеної статусом адвоката, з надання кваліфікованої правничої (правової) допомоги населенню у вигляді консультацій, складання певних документів правового характеру, а також участі в судочинстві в якості представника або захисника, який надає довірителям інші види правничої (правової) допомоги з метою захисту їх прав, свобод і законних інтересів. Адвокатська діяльність є пріоритетною формою надання кваліфікованої юридичної (правничої) допомоги, гарантованої ст. 131-2 Конституції України, яка відповідає всім основним вимогам, що висуваються міжнародними актами до здійснення юристами (адвокатами) такої діяльності, відповідає світовому досвіду, який покладено в основу концепції регулювання сфери юридичної допомоги за допомогою об'єднання юристів, на засадах адвокатури та закріплення права адвокатів

на представництво інтересів фізичних та юридичних осіб у судах [1].

Адвокатська діяльність є комплексна динамічна правова категорія, взаємопов'язані елементи якої утворюють в сукупності систему, покликану забезпечити ефективне функціонування. Елементами адвокатської діяльності є: суб'єкт і залучені особи, об'єкт, мета, юридичні дії і операції, прийоми та способи їх здійснення, професійна етика, результати дій адвоката тощо. Адвокатська діяльність базується на певних принципах, які виступають в якості основних, нормативно закріплених правилах, що регулюють діяльність адвоката з надання кваліфікованої правничої (правової) допомоги, вчинення інших дій організаційно-забезпечувального характеру, передбачених законодавством України та корпоративними нормами. Адвокатська діяльність здійснюється на основі принципів: законності; професійної незалежності адвокатів; сумлінності діяльності; дотримання професійної (адвокатської) таємниці.

Засобом, що забезпечує взаємодію елементів адвокатської діяльності, є її гарантії, які слід визначити як закріплені в нормах права спеціальні засоби охорони, забезпечення та захисту прав і законних інтересів адвоката і його довірителя, спрямованих на створення умов для безперешкодного здійснення професійної адвокатської діяльності. Всі гарантії адвокатської діяльності можуть бути розділені на різні групи, що відрізняються підставами такої диференціації: за суб'єктним критерієм; за об'єктним критерієм; за функціональним критерієм. Формою вираження правових гарантій є нормативно-правові приписи, які мають, однак, різну природу. Правові гарантії можна розмежовувати на:

— гарантії, закріплені в нормативно-правових приписах, що виражають норми права. Їх значення важко переоцінити, оскільки вони мають безпосередній регулятивний вплив, породжують права і обов'язки, створюють певні правові наслідки. Можна говорити про те, що саме такі гарантії є найбільш ефективними. До їх числа можна віднести, наприклад,

правила про юридичну відповідальність, процедури в праві тощо;

– гарантії, закріплені в нормативно-правових приписах, що не виражають норми права. До них відносяться правові принципи, дефініції, правові декларації, презумпції, фікції, юридичні конструкції. Механізм їх впливу на суспільні відносини більш складний, однак, результат не менш значущий.

Як зазначає Т. Курило, правовий статус адвоката в Україні визначений певною сукупністю нормативно-правових актів, які регулюють особливий порядок функціонування адвокатури та здійснення адвокатом своєї діяльності на території України [2, с. 88]. Правовий статус адвоката як суб'єкта адвокатської діяльності визначається поняттями прав і обов'язків, які зумовлюють специфіку діяльності адвоката у межах видової диференціації. Чітке розмежування прав і обов'язків адвоката характерно для правового регулювання здійснення діяльності адвоката як члена адвокатської корпорації. Права і обов'язки адвоката можуть бути класифіковані за двома основними критеріями.

По-перше, діяльність адвоката відповідно до чинного законодавства розділена на дві базові складові: організаційно-забезпечувальна та надання кваліфікованої юридичної (правничої, правової) допомоги.

По-друге, в залежності від виду юридичної (правничої, правової) допомоги права і обов'язки можна розділити на загальні (передбачені Законом України від 05.07.2012 р. № 5076-VI "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" для надання будь-яких видів юридичної допомоги [3]) і спеціальні, або галузеві (передбачені законодавством для конкретної сфери суспільних відносин, наприклад цивільного судочинства України).

Правозахисний характер професійної діяльності адвоката в Україні визначається правовою природою та специфікою адвокатської діяльності, яка полягає у тому, що її можуть здійснювати лише особи, які отримали статус адвоката в порядку, встановленому чинним законодавством

(відповідно до Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [3]) і тією обставиною, що дана діяльність не є підприємницькою і носить правозахисний характер. Особливості організації та діяльності адвокатури гарантують адвокатам як представникам громадянського суспільства можливість здійснювати правозахисну функцію у формі представництва у цивільному судочинстві України.

Встановлено, що безперечними перевагами адвокатської участі є:

- здійснення функцій захисту та представництва, надання правничої (правової) допомоги адвокатами, для яких виконання зазначених функцій є основоположним завданням професійної діяльності відповідно до законів України;
- незалежність адвокатури закріплена в Конституції України;
- здійснення адвокатської діяльності на основі (підставі) правил і стандартів, встановлених законодавством України і нормативно-правовими документами адвокатської спільноти, серед яких обов’язком є збереження адвокатської таємниці, підвищення рівня кваліфікації, недопустимості конфлікту інтересів тощо;
- наявність гарантій адвокатської діяльності – заборона на допит адвоката за обставинами, які стали йому відомі у зв’язку із здійсненням адвокатської діяльності; заборона на втручання в діяльність адвоката та перешкоджання адвокатській діяльності; особливий порядок кримінального провадження щодо адвокатів; особливий порядок притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності; інші гарантії, передбачені законодавством України;
- надання адвокатами безоплатної правничої (правової) допомоги тощо.

Розкриваючи положення про статус адвоката-представника в суді ми стикаємося з відсутністю в законодавстві чіткого віднесення до певного статусу, що в свою чергу викликає актуальний на сьогоднішній день

доктринальний спір.

В цьому контексті Р. Ханік-Посполітак [4] зазначає, що у юридичній літературі виділяють різні критерії для визначення видів представництва [4, с. 51]. Судове представництво є самостійним видом процесуально-правової діяльності. Ставлячись до міжгалузевих процесуальних інститутів, судове представництво виконує роль інтегруючого фактора правосуддя, що вимагає системного правового регулювання.

У структуру процесуального положення (статусу) представника входять елементи та правові категорії: суб'єктивні (процесуальні) права сторін і третіх осіб цивільного судочинства; процесуальні обов'язки; законні інтереси сторін, третіх осіб; цивільно-процесуальна правоздатність і дієздатність; цивільно-процесуальні гарантії суб'єктивних процесуальних прав, свобод і законних інтересів; відповідальність. Тут варто відмітити, що М. Шпак [5] зазначає (дотримується думки): цивільна процесуальна правосуб'єктність адвоката як складова частина категорії загальної цивільної процесуальної правосуб'єктності має специфічні особливості, які відображають її індивідуальність та особливість [5, с. 190–191].

Інститут представництва охоплює всі норми права, що регулюють відносини, у межах яких одна особа (представник) здійснює юридичні сприяння іншій особі в придбанні та реалізації суб'єктивних прав і обов'язків останнього в його відносинах з третіми особами, включаючи певні приписи конституційно-правового характеру та норми процесуальних галузей права. Переважне місце в зазначеному комплексному (багатогалузевому) інституті займають цивільно-правові норми.

Все більше дослідників схилиються до того, що необхідно розрізняти цивільно-правове та судове представництво, з чим можна погодитися. В контексті цього, Р. Гумега [6] дотримується думки, що принцип судового захисту цивільного права та інтересу органічно вписується в систему

принципів цивільного права, зокрема, та систему принципів права у цілому [6, с. 219].

В основі цивільно-правової конструкції представництва лежить положення про те, що одна особа (представник) діє від імені і в інтересах іншої особи (яку представляє), при цьому представником (адвокатом) здійснюються дії, що створюють, змінюють і припиняють цивільні права і обов'язки у особи, яку представляє, водночас несе встановлену законом відповідальність за їх невиконання. Головною ідеєю представництва у суді, яке здійснюється виключно адвокатами, є усунення необхідності особистої участі особи у вчиненні юридичної дії та неможливості такої участі через відсутність дієздатності або інших життєвих обставин.

У цивільно-правових дослідженнях сутність представництва розкривається в декількох аспектах: як правовий інститут; як юридична конструкція; як правовий механізм здійснення прав однієї особи через дії іншої особи, в разі відсутності у першої особи дієздатності чи іншої неможливості особисто здійснювати свої права або нести обов'язки; як система правовідносин.

Цивільно-правова доктрина зробила істотний вплив на формування теоретичних поглядів про судове представництво. У роботах з цивільного процесу судове представництво аналізується в тих же аспектах. Звідси відповідні підходи до визначення поняття судового представництва.

Судове представництво – це передбачений правовими нормами спосіб (механізм) реалізації учасником судового процесу процесуальних прав і обов'язків у разі відсутності у нього цивільної процесуальної дієздатності чи іншої неможливості здійснювати власними діями процесуальні права і обов'язки сторони або третьої особи.

Існує внутрішня сторона представництва – це відносини між представником (адвокатом) і особою, яка акредитує, які регулюються нормами матеріального права, та зовнішня сторона судового

представництва – це відносини між представником (адвокатом) і судом, що регулюються нормами цивільного процесуального права. Звідси визначення судового представництва як сукупності процесуальних норм, що регулюють зовнішні правовідносини, які складаються у межах цивільного судочинства між представником (адвокатом) і судом.

У науковій літературі судове представництво розглядається вченими в тих же аспектах, що й цивільно-правове представництво. З урахуванням цього, Р. Ляшенко та С. Мамчур [7] зазначають, що монополія адвокатів на судове представництво є необхідною в нашій державі та не менш важливою для суспільства, ніж монополія, зокрема, нотаріусів [7, с. 23].

Ідея “заміщення” однієї особи іншою при вчиненні дій, які тягнуть за собою юридично значимі наслідки для іншої особи, знайшла відображення в нормах цивільного процесуального, а потім господарського процесуального законодавства. Юридичні наслідки вчинюваних судовим представником дій лягають на особу представника (адвоката). Не став винятком Кодекс адміністративного судочинства України, який закріпив право громадян, що володіють адміністративною процесуальною дієздатністю, вести справи в суді особисто або через представника. Права та законні інтереси недієздатних громадян і громадян, обмежених в дієздатності, захищають за загальним правилом законні представники, в установленому законом порядку та випадках – представники.

Представник в адміністративному судочинстві здійснює від імені особи, яку представляє всі процесуальні дії, а при обов’язковому веденні адміністративної справи в суді за участю представника – замість особи, яку представляє, всі процесуальні дії, за винятком зазначених у законі випадків [8, с. 174–175] (Ю. Лисенко).

Незважаючи на певну схожість, судове представництво не можна ототожнювати з представництвом цивільно-правовим. Судове представництво, як неодноразово зазначалося в юридичній літературі, має

відмінні від цивільно-правового представництва мету, суб'єктний склад та інші особливості. Як зазначає В. Цюра [9], для судового представництва характерно не заміщення одного суб'єкта іншим, а приєднання до правоздатності та дієздатності, особи яку представляють, дієздатності представника [9, с. 46]. Висновок про приєднання до правоздатності однієї особи, яку представляють, дієздатності іншої особи, представника, був зроблений О. Іоффе при з'ясуванні юридичної сутності представництва в цивільному праві.

Питання, яке виникає при дослідженні судового представництва, це питання про процесуальні права і обов'язки судового представника і місце судового представника серед інших учасників цивільного процесу. З адвокатом-представником, і з особою, яка акредитує, у суду складаються певні процесуальні відносини, структурно пов'язані між собою і врегульовані нормами цивільного процесуального права. Можна говорити про існування складних процесуальних правовідносин судового представництва, які потребують більш детального розгляду.

У процесуально-правових відносинах у цивільному судочинстві України, однією зі сторін є адвокат-представник, наділений певними повноваженнями, тому особливе значення має реальне забезпечення і охорона гарантій прав і інтересів адвоката-представника. Під процесуально-правовими гарантіями мається на увазі правові засоби, що містяться в нормах права, які забезпечують всім суб'єктам можливість виконувати обов'язки та скористатися наданими правами. Процесуальні гарантії прав адвоката-представника – це засоби, які фактично забезпечують реалізацію цих прав. Обов'язок щодо забезпечення прав громадян, учасників цивільного процесу покладено на осіб, які ведуть судочинство. В обов'язки суду входить: 1) роз'яснення прав особам, які беруть участь у цивільному судочинстві, забезпечення можливості реалізації; 2) вжиття заходів до всебічного та повного дослідження

обставин справи; 3) винесення законних і мотивованих рішень.

Правові гарантії діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України, виходячи з різних критеріїв диференціації, можемо умовно розділити на декілька груп.

По-перше, за суб'єктним критерієм, гарантії адвокатської діяльності можуть забезпечувати інтереси адвоката і (або) його довірителя.

По-друге, за об'єктним критерієм, гарантії адвокатської діяльності можуть регулювати окремі етапи (стадії) адвокатської діяльності.

По-третє, за функціональною ознакою, гарантії можуть регулювати окремі види (форми) адвокатської діяльності.

Гарантії закріплені в Законі України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", в міжнародних документах, у галузевих нормативно-правових актах, тому норми-гарантії можуть мати як загальний, так і спеціальний характер.

Залежно від адресата гарантії можуть забезпечувати права та законні інтереси адвоката-представника і його довірителя. До першої групи можна віднести, гарантії незалежності адвоката. Вони включають: заборону на втручання в діяльність адвоката; заборону обмежень переміщення адвоката територією країни та за її межі; імунітет від юридичної відповідальності за діяння, вчинене при виконанні обов'язків; чітка персоніфікація (індивідуалізація) як представника адвокатської спільноти; імунітет для свідка. До другої групи належать гарантії допуску адвоката-представника до довірителя; фінансової доступності адвокатських послуг; забезпечення адвокатської таємниці; можливість в будь-який час відмовитися від послуг адвоката.

Принцип забезпечення адвокатської таємниці досить широкий за своєю дією, оскільки поширюється на відомості, пов'язані з наданням адвокатом юридичної (правничої, правової) допомоги, починаючи від факту звернення до адвоката та закінчуючи вмістом правових порад, даних

безпосередньо довірительну або йому призначених. Гарантія адвокатської таємниці міститься не тільки в Законі України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, Правилах адвокатської етики, а й в галузевих нормативно-правових актах [10].

Міжгалузевою гарантією є імунітет для свідка адвоката, суть якого полягає в тому, що адвокат-представник не може бути викликаний і допитаний як свідок про обставини, які стали йому відомі у зв’язку зі зверненням до нього за юридичною (правничою, правовою) допомогою або в зв’язку з її наданням. Імунітет для свідка адвоката, зокрема закріплено в ст. 70 “Особи, які не можуть бути допитані як свідки” Цивільного процесуального кодексу України, згідно з якою не підлягають допиту як свідки представники (адвокати) по цивільній справі [11].

Зазначені аспекти адвокатської діяльності: імунітет для свідка, адвокатська таємниця, невтручання державних органів в діяльність адвокатів тісно взаємопов’язані, тому їх можливо розглядати в єдиному контексті.

Перспективним в цьому плані вбачається підхід Г. Резнікової [12], яка запропонувала поняття інформаційної безпеки діяльності адвокатури, під яким розуміється стан захищеності в інформаційній сфері [12, с. 118]. На думку науковця [12], для забезпечення комплексної інформаційно-правової безпеки професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України необхідна система заходів, що забезпечує необхідний рівень захисту. Реалізація таких заходів повинна бути, по-перше, дієвою, по-друге, комплексною, з тим щоб гарантії адвокатської діяльності забезпечували безперешкодне здійснення на всіх етапах, при наданні будь-яких форм юридичної (правничої, правової) допомоги.

Гарантії адвокатської діяльності у цивільному судочинстві тісно переплітаються з принципами цивільного судочинства, тому може скластися думка про їх ідентичний характер. Положення про адвокатську

таємницю, які закріплені в Законі України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”, можуть розглядатися як принципи та гарантії адвокатської діяльності. Їх розмежування можливо провести за функціональною ознакою – принцип визначає специфіку діяльності, а гарантія служить засобом забезпечення функціонування цієї діяльності.

Гарантії адвокатської діяльності є засобом, що забезпечує взаємодію елементів адвокатської діяльності. Гарантії адвокатської діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві слід визначити як закріплені в нормах права спеціальні засоби охорони, забезпечення та захисту прав і законних інтересів адвоката і його довірителя, які спрямовані на створення умов для безперешкодного здійснення адвокатської діяльності.

У дисертаційній роботі “Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні” [13] В. Заборовський зазначає, що система гарантій адвокатської діяльності загалом відповідає міжнародним стандартам адвокатської професії та досвіду зарубіжних країн, проте існування суттєвих неточностей та прогалин, відсутність чітких механізмів забезпечення їх реалізації, неузгодженість у ряді випадків між положеннями Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” та інших нормативних актів вказує на необхідність значного підвищення рівня гарантування професійної діяльності адвоката задля створення належних умов реалізації, насамперед, таких фундаментальних принципів, як незалежність та конфіденційність [13, с. 27].

Правовий статус адвоката-представника необхідно співвіднести з правовим статусом представника, судового представника. Традиційна конструкція представництва дає збої, коли адвокат-представник не реалізує права особи, яку представляє, а сприяє особі в здійсненні прав або дії адвоката-представника мають самотійне юридичне значення.

Основним завданням адвоката у цивільному процесі є надання професійної юридичної (правничої, правової) допомоги своєму довірителю та досягнення позитивного результату у справі.

У цивільному процесі подання доказів покладено на сторони позивача або відповідача. Суд в процесі розгляду виступає в ролі спостерігача та помічника у витребуванні тих чи інших доказів, які сторони згідно свого положення не можуть отримати від державних чи інших організацій або установ. Допущені помилки або несвоєчасне подання важливих доказів у кінці розгляду негативно відіб'ється у винесеному судом рішенні. У зв'язку з цим, особлива роль адвоката-представника в цивільному процесі полягає у формуванні доказів, якими позивач підтверджує порушення прав. Встановлені правила цивільного процесу дозволяють адвокату-представнику представляти суду ті докази, які, на його думку, можуть серйозно послабити позицію процесуального противника та виграти справу.

Порівняльний аналіз концептуальних положень галузей процесуального права дозволяє констатувати, що при їх формуванні допущено відступ від принципу, що виключає можливість протиріч структурних елементів, які утворюють систему правил судочинства. Виявлені в ході дослідження суперечності в правовому статусі представників в різних видах судочинства далеко не завжди пояснюються їх специфікою та повинні бути усунені в ході вдосконалення законодавства. Зокрема, це стосується повноважень судового представника, як учасника доказування, засобів доказування, джерел і завдань процесуального права. Не дотриманий принцип рівності прав щодо участі в доведенні судових представників, що суперечить вимогам змагального процесу. Це, на нашу думку, досить важливий аспект у цивільному судочинстві України

Основною частиною цивільного процесу є судовий розгляд, в ході

якого оцінюються представлені докази, які є підставою для винесення рішення по справі. Виходячи з чого, будучи самостійним суб'єктом в цивільному процесі, адвокат зобов'язаний брати активну участь у провадженні, своєчасно заявляти клопотання, здійснювати інші процесуальні дії, спрямовані на досягнення позитивного результату у справі.

Важлива роль належить адвокату в судових дебатах, оскільки адвокат повинен обґрунтувати та захистити свою позицію та дати оцінку представленим доказам. При незгоді з рішенням суду першої інстанції, адвокат може продовжувати представляти інтереси довірителя в апеляційному та касаційному провадженнях.

Право на доступ до правосуддя має безпосередній зв'язок з гарантованістю отримати кваліфіковану юридичну (правничу, правову) допомогу, в тому числі судове представництво. Не можна стверджувати, що будь-який адвокат здатний надати кваліфіковану правничу (правову) допомогу, як не можна говорити, що особа без адвокатського статусу не здатна це зробити. Однак, досвід країн Європейського Союзу показує, що часткове або повне обмеження на представництво в суді відповідає інтересам громадян і сприяє отриманню кваліфікованої допомоги та доступу до правосуддя. У зв'язку з цим, доцільно звернути увагу на різницю в гарантіях, що надаються адвокатською спільнотою і юристами без адвокатського статусу, в тому числі на те, яку відповідальність несуть різні суб'єкти, які здійснюють судове представництво, при наданні некваліфікованих послуг.

Основним завданням адвоката як представника у цивільному судочинстві України є надання професійної юридичної (правничої, правової) допомоги своєму довірителю та досягнення позитивного результату у справі. Здійснюючи захист прав та інтересів свого довірителя, адвокат реалізує професійну функцію, сприяє в захисті прав і свобод

людини, діє сумлінно і незалежно відповідно до закону і нормами корпоративної етики, підвищує роль і авторитет адвокатури як інституту громадянського суспільства.

Висновки. Результати проведеного дослідження доводять, що встановлення структури, характеру та правової природи відносин, що складаються між адвокатом-представником, особою (яку представляє) та судом має теоретичне та практичне значення, що дозволяє по-іншому поглянути на дискусію про місце адвоката-представника серед суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин. Слід розширити межі значення інституту адвоката-представництва в цивільному судочинстві України, шляхом включення в якості мети сприяння в професійному розгляді справи та вирішення спору. Доцільно визначити самостійний статус адвоката-представника в цивільному судочинстві, за аналогією з нормами Кодексу адміністративного судочинства України. Заняття адвокатською діяльністю з метою досягнення певних результатів, поставлених адвокатом-представником з метою реалізації угоди про надання юридичної допомоги, укладається між адвокатом і довірителем, неможливо без наявності гарантій, завдяки яким здійснення діяльності протікає у межах закону і адвокатської етики з необхідним збереженням авторитету адвокатури в цілому та безпосередньої довіри до адвоката зокрема.

Існування суттєвих неточностей та прогалин, неузгодженість у ряді випадків між положеннями Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" і інших нормативних актів вказує на необхідність підвищення рівня гарантування професійної діяльності адвоката-представника у цивільному судочинстві України задля створення належних умов реалізації таких фундаментальних принципів, як незалежність та конфіденційність.

Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Курило Т. В. Адвокат як суб'єкт надання професійної правової (правничої) допомоги // Соціально-правові студії. 2018. Вип. 2. С. 83–90. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/sps/sps_2018_2/12.pdf
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
4. Ханик-Посполітак Р. Ю. Представництво в цивільному процесі за новим Цивільним процесуальним кодексом України // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Т. 1. С. 50–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2018_1_11
5. Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2019. 249 с. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shpak/d_Shpak.pdf
6. Гумега О. В. Реалізація цивільно-правових принципів у процесі захисту прав інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2018. 283 с. URL: https://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/dysertatsiya_Gumega.pdf
7. Ляшенко Р. Д., Мамчур С. М. Адвокатська монополія в Україні: плюси та мінуси реформування. Право і суспільство. 2018. № 1 частина 2. С. 21–25. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/6.pdf
8. Лисенко Ю. О. Представництво в адміністративному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 213 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2018/Lysenko-pdf.pdf

9. Цюра В. Концепція представництва в світлі положень сучасного цивільного та цивільного процесуального законодавства України // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2012. Вип. 90. С. 45–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_90_16
10. Правила адвокатської етики: Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17>
11. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
12. Резнікова Г. І. Інформаційна безпека адвокатської діяльності: криміналістичний погляд // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2017. Вип. 29(2). С. 117–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2017_29%282%29_31
13. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.10. Київ, 2018. 42 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19955>

References

1. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Kurylo T. V. Advokat yak subiekt nadання profesiinoi pravovoi (pravnychoi) dopomohy // Sotsialno-pravovi studii. 2018. Vyp. 2. S. 83–90. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/sps/sps_2018_2/12.pdf

3. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. № 5076-VI (iz zminamy ta dopovnenniamy). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
4. Khanyk-Pospolitak R. Yu. Predstavnytstvo v tsyvilnomu protsesi za novym Tsyvilnym protsesualnym kodeksom Ukrainy // Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky. 2018. T. 1. S. 50–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2018_1_11
5. Shpak M. V. Profesiine predstavnytstvo advokata u tsyvilnomu protsesi: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.03. Kharkiv, 2019. 249 s. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shpak/d_Shpak.pdf
6. Humeha O. V. Realizatsiia tsyvilno-pravovykh pryntsypiv u protsesi zakhystu prav intelektualnoi vlasnosti: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.03. Kyiv, 2018. 283 s. URL: https://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/dysertatsiya_Gumega.pdf
7. Liashenko R. D., Mamchur S. M. Advokatska monopoliiia v Ukraini: plusy ta minusy reformuvannia. Pravo i suspilstvo. 2018. № 1 chastyna 2. S. 21–25. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_2/6.pdf
8. Lysenko Yu. O. Predstavnytstvo v administratyvnomu protsesi: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Zaporizhzhia, 2018. 213 s. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2018/Lysenko-pdf.pdf
9. Tsiura V. Kontseptsiiia predstavnytstva v svitli polozhen suchasnoho tsyvilnoho ta tsyvilnoho protsesualnoho zakonodavstva Ukrainy // Visnyk Kyivskoho nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky. 2012. Vyp. 90. S. 45–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_90_16
10. Pravyla advokatskoi etyky: Zatverdzeni Zvitno-vybornym zizdom advokativ Ukrainy 09.06.2017 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17>
11. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV (iz

- zminamy ta dopovnenniamy). URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
12. Reznikova H. I. Informatsiina bezpeka advokatskoi diialnosti: kryminalistychnyi pohliad // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia. 2017. Vyp. 29(2). S. 117–122. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2017_29%282%29_31
13. Zaborovskyi V. V. Pravovyi status advokata v umovakh stanovlennia hromadianskoho suspilstva ta pravovoi derzhavy v Ukraini : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.10. Kyiv, 2018. 42 s. URL:
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/19955>